

Ženin Martinek.

Spisal A. Koder.

og ti odpústi grehe velike in male, rajni Martinek, če si jih kaj ponesel s seboj na óni svet, kamor si se preselil že pred mnogo leti in kjer ti ne pohaja tobak za kratkocevno pipico, katero si zvečil ves ljubi dan v brezzobih ustih!

Takó si mislim pogostoma, kadar sedim sam v poletnih počitkih na domačem vrtu pred ulnjakom in se spominjam tebe. Čebele šumé kakor nekdej; stari grenadirji v visokih kučmah, katere je naskikal neznan umetnik na panje, stražijo še vedno medeni zaklad v uljnaku — le ti, Martinek, ne prismeješ se od nikoder! In vender, kolikokrat sva počivala ondu na k'opi in pušila, jaz smodke, ti pravi cesarski tobak in časih, v slavnejših dneh, tudi smodko iz mojega žepa. Še danes sodim, da naju je bilo lepo gledati v nedeljo popoldne ali kadarsibodi. Jaz, tedaj še mlad optimist, brodil sem s svojimi mislimi po svetovni zgodovini, kjer veljá in je veljala vedno sila več od pravice; po svetovni književnosti, kjer se čislajo le klasiški, najsi ne vedno klasiški umotvori, ti pa, Martinek, grizel si vivček svoje pipice in rekel marsikatero modro med moje optimistiške ideje. Večkrat si se mi zdel v svojem širokokrajniku, v skrlatastem brezrokavniku in razcvelih »mezlanastih« hlačah do kolen kakor tisti gorski pritlikavec, ki se prikaže le vsak vek samotnemu potniku ob studenci, da mu kaj pové o boljših nekdanjih časih in o skritem zlatem zakladu . . . Mnogokdaj si mi res pripovedoval, kakó dobro bi bilo, ko bi šel človek med šmarnimi mašami v »ris«, da bi poklical škrata, sedečega na vrečah, polnih zlatá, globoko v zemlji. Zmajeval si z obrito suho glavo, da so ti kár vihrali dolgi sivi lasjé, če sem se smijal tvojemu modrovanju, in čudil si še, da sem neverjeten Tomaž, najsi sem že davno odštudiral peto šolo, kjer se neki učé vsa čarodejstva.

A najbolje sva se razumela z Martinkom, kadar sem ga izpraševal, zakaj se ni oženil, kakor so se drugi njegovi sosedje. Tedaj so se mu zasvetile drobne oči, tlesknil je z rokami, pogledal kvišku, globoko potegnul dim iz pipe in dejal:

»Mišja dlaka, pa bi se bil lahko oženil jaz, pošteno in po krščansko oženil in ne brez cvenka! Hehe, pa nisem hotel ženske k hiši, najsi so pritiskale Brinjeva Barba in Potokarjeva Urša in Godčeva Reza za menoj — nisem jih hotel!«

»Ali bi bil kàr tri žene lahko vzel na jedno roko, kakor sultan turški?« vprašam nenavadno zgovornega Martinka.

»Še jedne nisem maral, jedne same, tiste Barbe Brinjeve, ki je mislila, da mora priti v našo hišo za nadlogo«, odgovori Martinek in nadaljuje:

»Nikar ne misli, da je bil Martinek kàr takó brez neveste! Po-vedal ti bodem, kakó je bilo s tisto Barbo in zakaj sem še vedno fant, hehehe!«

Martinek si je zažgal potem na goreči pipici smodko, ki sem mu jo podaril za mazilo, da bi povest o nekdanji Brinjevi Barbi bolje tekla, in je pripovedoval takó-le:

»Veš, gospodski sosed moj, ki na bukve bereš in z gosjim pe-resom škriplješ po cesarskih kancelijah, jaz sem bil takrat, ko me je za ves svet hotela imeti Brinjeva Barba, v najnerodnejših letih, kakor si ti sedaj, ko je človeku pretesno po svetu in preširoko v prsih. Tudi jaz sem si mislil tedaj: Ozri se po ženski, ki ti je po volji, ki zná sok skuhati, srajco oprati in ki je za pomenek v dolgih zimskih večerih. In takova, baš takova je bila, ali se mi je pa vsaj zdela tista Brinjeva Barba izpod Drče. Opazoval sem jo že prej več nedelj v cerkvi med pridigo, da je lepega velikega života in da gleda takó modro kakor sam župnik na leci, kadar nam čitajo sveti evangelij. Mimo tega ni bila iz slabega doma. Deset mernikov posetve so imeli pri Brinjevih in vsak predpust so zaklali pitanca prašiča. »Táko si vzemi za ženo, in dobro se ti bode godilo na svetu in pomoč bodeš imel v hiši na stara leta«, premišljal sem več večerov zaporedoma v slamnatih svisljih in študiral in ugibal, kakó bi razodel Barbi srčne svoje skrivnosti. To pa ni bilo takó lahko, ti sosed s preklano suktnjo, zakaj v mojih letih se niso ženili kàr čez noč kakor dandanes. Vasovati je moral fant vsaj jeden predpust pod dekliškim omreženim oknom in fantom je moral plačati sodec vina, da mu niso hodili v škodo. Jaz sem si pa prihranil pri tisti Barbi po srečnem naključji vasovanje in vino — zaradi tega bržkone tudi ni bila volja božja, da bi se bila vzela za vselej!

Veš, tisto naključje je bilo kakor nalašč zame in za Barbo, ki ni bila več v letih, ko se postavlja rožmarinček na spalniško okno! Spomladi je bilo, in vrba je muževala dóli ob potoku, in kukavica se je oglašala góri na Završji, mi pa smo grabili listje góri v Kačjem kotu ter ga nosili globoko v dolino. Naključje je že bržkone po božji milosti, da se dotikata naš in pa Brinjarjev gozd in da sva midva z Barbo tisto pomlad grabila skupaj v Kačjem kotu in si klicala kàj

poštenih besed ob grabljanji, da je letel majnik po grčavih gabrih in da se je plašila žolna na vršiči. Oh, in lepe so se mi zdele tiste ure v Kačjem kotu, najsi sva nosila z Barbo zvečer v preravnih koših listje v dolino, da je kapalo od vsakega lasú. Vender v prsih je bilo nekaj prijetnega, ko sva si pomagala zadevati drug drugemu težki paličasti koš in ko sva stopala drug poleg drugega ob tisti drči pod Kačjim kotom, od koder se čuje takó dolgo jek, čc zatočiš kamen po nji.

Tisti večer — bilo je v štiridesetdnevnem postu — stopala sva zopet, ko se je že storil mrak, z Barbo po stezi ob drči, da sta kár režala težko naložena koša na hrbtu. Kár izproži Barbin leseni čevelj kamen nad drčo in za njim cel plaz, ki se udere pod nama, kakor bi se peklo odpiralo.

»Barba!« zakličem jaz in ji stisnem desnico; toda predno se zaveva, odpeljeva se kakor v mehki kočiji po plazu globoko dóli v prepad.

Sam ne vem, kakó mi je bilo tedaj pri srci, ali tega se spominjam še danes, da nisem molil in na pomaganje klical tudi ne, zakaj čutil sem, da sem se v strahu oprijel Barbe in da sem drčal kakor polž z lupinasto hišo na hrbtu, kdo zná, kam v dolino. Poslednja misel, sodim še danes, ni bila brez odpustnega greha, katerega sem pa pregnal že davno pri velikonočni izpovedi. Ali kaj sem hotel! Šele ko sva pridržala z Barbo nekoliko opraskana in raztrgana v prepad v robidov grm, prepričala sva se, da to ni vsakdanje naključje in da ne zlezeva kár takó iz tega lisičjega gnezda. Potem poskušava na na desni in levi splezati po drči kvišku. Zastonj! Po zadnjem deževji opolzla zemlja se je zapored udirala pod nama ter dričala zopet in zopet v prepad. Ko bi se ne bila bala zlobnih jezikov, ki podtikajo celó človeški nesreči hudoben namen, klicala bi bila pomoči, takó pa sva sklenila počakati, da zasije mesec.

Prijatelj gospodski, umeješ me, da sem imel srečo in pa nesrečo z nekdanjo Barbo! Samó toliko sem se izpozabil tedaj, da sem ji dejal:

»Veš, soseda moja, ker že skupaj deliva križe in težave tega prepada, ostani mi zvesta, ko se izkopljeva iz tega brloga! In če ti je prav, povem ti, da prideva v nedeljo s strijcem k vam na ógledi.«

Videti bi bil moral tedaj Barbo v prepadu, kakor sem jo ogledaval jaz v mesečini, ki je svetila skozi robidovje nanjo, in sodil bi bil, kakó srečna je bila poleg mene in kakó je skrbela, da bi se ne poškodoval še pred ogledi na nje domu!

Že drugo nedeljo po krščanskem nauku stisneva z rajnim strijcem dva bokala tepkovca pod plašč in zavijeva zadi za ograjo k Brinjarjevim na ogledi. Stari Brinjar je baš ležal na klopi ob peči in koruzo je robkal, ko sva vstopila s strijcem in prisedla na gorenjo stran peči. Pohvalila sva lepo pomladno vreme zunaj, ki izvestno še prežene Brinjarja od peči in pod jablanov cvet.

Niti pogledal naju ni starec, le koruzo je robkal, najsi je bila nedelja, in kašljal je. Kàj skoro pa smo sedeli vsi štirje, namreč stari Brinjar, njegova Barba in midva, za jesenovo mizo v kotu pod podobno sv. Roka in tepkovec smo si napijali. Videti bi bil moral tedaj sosedovo hčer, kakó je sedela poleg mene in mi napijala na zdravje in hvalila sladki tepkovec in pa tožila, kakó dolgočasno je pri hiši, če ni moškega, ki bi gospodaril na posestvu.

»Pa bi si poiskala ženina, Barba, za kratek čas in za delo na polji«, povzdigne zdajci strijc svoj hripavi glas in napije staremu Brinjarju, češ: »Le stisni ga, starec, danes osovrej pa bodeš lahko zibal, če se zmenimo, kakor je prav in v navadi! Pa kàr poglejmo, kakó gospodarite, da je prej izgovorjeno in prej postavljeno v pismo.«

Zazijal je sicer stari Brinjar ob tem nepričakovanem oklici svojega posestva, ali ker je že pogostoma sam govoril Barbi na srcé, da bi bil sosedov Martinek doberšen in varčen ženin, dejal je: »Ni vruga, da bi nas ne užugala vidva, ki sta z grunta; a takó na slabem tudi nismo in stradati nam ni treba.«

Izgovorivši stopa pred nami iz hiše v klet in odpira ondu predala, kjer sta počivala še predlanska pšenica in ječmen iz minulega leta, ob stropu pa célo prašičje pleče od zadnjega predpusta.

Ponosen je bil stari Brinjar na svoje bogato skladišče domačih jedil, in strijc me je ščipal v komolec, kakor bi hotel reči: »Le Barbe se drži — dobra gospodinja bode!«

Iz kleti odidemo v hlev, kjer sta stali dve kravi »dimlji« pri jaslih. Tudi tu je bilo storjeno po volji. Pohvalil in potipal je kravi in silil potem na vrt. Ondu je preštel sadno drevje, potrkal na skedenjski ogel in se ozrl v podstrešje, ali se še ni preveč posušila klaja v dolgi zimi. Naposled potrka Brinjarju na rame in pristavi:

»Lepo posestvo imaš in tudi na davkih te ne bodo rubili, in biriča ne bodeš pustil pod streho.«

V tistem trenutku je bilo dovolj Brinjarju. Jezila ga je že prej strijčeva nezaupnost, a da mu omenja davkov, katere je sovražil bolj od naglavnega greha, bilo mu je preveč.

»Leblajtarjev in biriških prijateljev ne potrebujem ni danes ni nikdar, najsi ostanem, sam na posestvu!«

Rekši se Brinjar kár naravnost odpravi v vežo in zapahne duri za seboj.

»Oh, ljubi sv. Martin, zakaj vas nisem opomnila, da oče ne morejo slišati o biriči in da teden dnij ne izpregovoré besede s tistim, kdor jim omeni biriča v hiši!« Takó vzdihne potem Barba in prezebajoč zavije v hlev.

»Ni šentaj, da bi bil Brinjar takó občuten, najsi je teden dnij sedél pod ključem, ker je nekega biriča nekaj pretipal!« jezí se potem strijc pod jablano. Skoro potem oba preskočiva sosedov plot. Niti tepkovčeve posode nisva vzela s seboj.« —

Takó je pripovedoval Martinek in potem zamišljen pristavil: »Vse mine na svetu, najboljša irhovina ne traja večno, in tudi Barbina ljubezen se je potem skrhala — zaradi tiste vražje besede biriške, ki nikomur ne prinese sreče.«

»Pa da si nisi potem izbral druge neveste, Martinek?« vprašam svojega tovariša, ko si je tlačil novo pipico.

»Saj sem si jo in prav nalašč sem si jo, da bi se osvetil staremu Brinjarju«, odreže se Martinek. »Veš, gospodski prijatelj, Bog mi odpústi, ker sem takó skoro pozabil Barbo in se še tisto leto zagledal v Potokarjevo Uršo! To pa je bilo takó-le: K izpraševanju smo hodili drugo pomlad farni fantje h kapelanu, ki so bili potem na Sveti gori za župnika, in hudo so nas imeli gospod, ker smo dremali po klopéh in odgovarjali slabo ali pa ničesar.

»No, Martinek, ti si že fant, ki se ženiš, kaj pa pomeni sveti zakon?« vprašajo me neki dan gospod.

Ne veš, kakó so me spravili v zadrego; zakaj ves čas med naukom sem premišljal, kje in kakó bi se zopet ženil.

Po dolgem pomisleku pravim: »Meni prav nič ne pomeni sveti zakon, saj nimam neveste.« Rohneli so nekaj časa kapelan name in po leskovki so baje gledali za odgovor, naposled pa so se pomirili in dejali:

»Ti in pa Potokarjeva Urša sta si podobna kakor vinar vinarju! Tudi ta ni vedela, kaj pomeni ta sveti zakrament, najsi je bila že jedenkrat na oklicih.«

Smijali so se potem pobožni gospod, da se jim je tresla tista črna suknja, in smijali so se moji tovariši; jaz pa sem se potuhtnil in si mislil: »Baš Urša bi bila res zame, ker jo gospod takó hvalijo in ker jo je zapustil ženin, kakor sem jaz nevesto.«

Domov gredé sem potem nalašč zaostal za tovariši, ki so me vso pot pitali z Uršo. Po stranski poti krenem na Gaberje, kjer je bila Urša Potokarjeva domá.

Ko se ustavim pod oknom Potokarjeve hiše, začujem zibanje v hiši in otroški jok.

Začudim se, da imajo pri Potokarjevih zibelko, saj je bila stara Potokarica že sključena kakor vrba, Urša pa šele na oklicih, zaradi tega zakličem skozi okno v hišo: »Zvrni ga, zvrni, Urša, otroka, saj ni tvoj, in zibelko zanesi pod streho!«

Nihče ni odgovoril mojemu prijaznemu pozdravu, le otrok je kričal še glasneje, in vežne duri so zaškripale v tečajih. In predno se zavem, začutim na križi Potokarjeve burklje in ugledam razsrjeno rdečolaso Uršo, ki reži vame kakor kovač v žerjavico! Vidiš, prijatelj gospodski, nikomur ni verjeti na svetu in nikogar slušati! Jaz sem poslušal pobožne gospodske nauke in svète, pa sem jo izkupil, da nič takega!« —

Smijal sem se nekaj časa tovarišu in nagajivo pristavil:

»Burklje so torej krive, da si ostal samec in da se nisi upal več vasovati pod okni?«

»Da bi jaz ne bil dobil neveste? Deset na mezinec sem jih imel, a maral nisem nobene! Poslušaj me, kakó sem pustil še tretjo nevesto na ledu o poletni vročini!

Tisto poletje, znanec gospodski — ti si še tedaj s komarji plesal — brale so čebele takó bogato, da je že v pasjih dneh kár dišalo po medu. Tudi jaz sem jih imel v reji dvajset panjev in obetal sem si dobiček za nove irhaste hlače in za zajčji klobuk. Pa sem tudi imel dobiček, da ga pomnim še danes in da bi se mi še ti rogal, ko bi ti zaupal vse, kaj in kakó je bilo s tisto čebelno rejo. Veš, čebele so rojile in brale med, jaz pa sem jih hodil stražil in tehtat ponoči, da bi si izračunjal že naprej, koliko bode dobička. In ko sedim takó zamišljen poleg ulnjaka in mi luna sije takó mlečnato v obraz, spomnim se, da sem še vedno samec in da nobeno deklè ne oddrsne okenca, če zaukam ponoči na vasi. Sram me je bilo te tožne misli in vprašal sem se: »Martinek, trideset let imaš, krščen in birman si in na pol gruntni hiši si se porodil, pa bi ponoči sam stražil čebele in bi jih!« Urno sklenem, da bodi še nocoj temu konec. Zató stopim na spodnji konec pohošja, snamem s klina lestvo in jo odnesem v spodnji konec vasi pod okno, kjer je stanovala Godčeva Reza, najlepša in najbolj petična vaška hči. Strah me je bilo nekoliko, ko so lajali name vsi privezani in slobodni pasji stražniki. Prišedši na Godčev vrt, prislonim

lestev k širokovejatemu orehu in zlezem v vejevje čakati, kdaj se mi ponudi prilika, da se preselim bliže k Rezinemu oknu.

Hudo je na svetu, če se človeka drži smola, in mene se je držala tedaj, da je bilo kaj. Toliko da počivam nekaj časa na orehu in poslušam, če že spi in smrči stari Godec, hud, siten in skop dedec, ko se pritepe in prikrade po vasi Gabrov Andrej, ti ga nisi poznal, jaz sem ga pa in ga kolnem še danes, kadar sem slabe volje. Andrej Gabrov je bil močan kakor medved in hudoben kakor vrag in v strahu je imel vse ponočne vasovalce. Tisti Andrej torej prikresá pod oreh, odnese mojo lestvico in jo postavi pod Rezino okno.

»Da bi te sv. Gol z batino potipal, ti ne pridiprav!« molim potihoma na orehu. Nič ni pomagala meni moja tiha molitev, njemu pa je moja lestvica; zakaj skoro potem se je oddrsnilo Rezino okence, in pričelo se je šepetanje brez konca in kraja. Jezil sem se kakor gad, ko sem se zavedel svoje smole, in najrajši bi bil stopil z oreha in izpodbil svojemu tekmecu lestvo, ko bi ne bil že čul strašnih povestij o njega pestéh. Jezo sem torej požiral in čakal, da splava mesec za gore in da zlezem brez nevarnosti z oreha.

Zopet smola, prava smola! Baš tisto noč je sijal mesec do ranega jutra, in tekmeč Andrej je slonel na lestvici tudi do zore.

Ko se prepričam o svoji popolni smoli, naslonim glavo na deblo in zadremujem. Predramijo me šele bolečine, kakor bi me kdo zbadal s šilom. Hudo zamahnem s pestjó okolo sebe, ali bolečine so čimdalje večje in se širijo po vsem životu. Jamem si meti oči in ko se vzdramim, zapazim, da sedim sredi osinega roja na drevesi in da me razjarjene živalce strašno pikajo. In kolikor bolj sem otepal okrog sebe, tem strastneje se je zaganjal mrčes vame in mi sedal po rokah, obrazu, po laséh in celó za razgaljeno srajco! Ko se prepričam, da je brez uspeha moja bramba in da me uniči srdita žival, jamem kričati na vse grlo, da se razlega daleč na okrog. Brezupno se ozrem tudi v Rezino okno. Ugledam jo — Rezo mršavo in zaspano za umazanim steklom; režala se je kakor pečen krompir moji nesreči . . .

Dalje ni pripovedoval Martinek, samó ugaslo pípo je zvečil in hudo je pogledaval dóli po vasi, kjer je gledalo nekaj Godčeve strehe izmed vrtnega zelenja.

Tiho je bilo potem okrog in okrog. Solnce se je nagnilo, in domače kokoši so že pogledavale po gredéh. Tudi sosed Martinek je iztegnil svoje dolge koščene roke od sebe, zazdehalo se mu je, in namežiknil je s svojim duhovitim očesom, kakor bi hotel reči: »Znanec

gospodski, tudi Martinek ima svojo zgodovino, najsi oteplje samec na stara leta rosó.«

Poslovila sva se tedaj zadnjič z rajnim Martinkom, in zaklical mi je še za vrtnim plotom v slovó:

»Pa Martinka ne pozabi, Martinka, ki je še vedno fant, najsi je bil trikrat ženin, hehehe!«

Ko sem se drugo leto vrnil pred domači ulnjak, pripovedoval mi je star sosed, kakó lep pogreb je imel Martinek in da so ga nosili fantje z belimi šopki na prsih, saj je ostal vse žive dni le — ženin, in takovemu se spodobi fantovski pogreb! —

Očetov greh.

Povest. Spisal Janko Kersnik.

(Dalje.)

Vsobi, v kotu med okni, nasproti véliki peči, še vedno stoji stara, bela javorova miza, in okolo nje so dolge nerodne klopi; na steni visé v lesenih okvirih na steklo naslikane podobe svetniške, v kotu pa je razpelo — vse še na tistem mestu kakor pred dvajsetimi in več leti, samó vse prašno, zamazano, okajeno.

Janez je poznal že vse to in tudi ni pričakoval izpremembe. Ravnodušno odloži mali kovčeg, ki ga je prinesel s seboj, na klop pri peči, sam pa séde za mizo.

Mati pobriše s predpasnikom nekolikokrat preko mize in potem za trenutek izgine iz sobe. Stari Kačon potegne svoj vivček in tobačni mehur iz žepa in si tlači pipo.

»Potrpíte, oče!« velí sin in gré odpirat kovčeg.

»Kaj pa imaš tam?« vpraša starec z zadovoljnim nasmehom.

Student prinese majhen zavitek in ga položi pred očeta.

»Nekaj smodek za vas!« reče veselo, »tiste — dolge sol!«

Očetu se še bolj razjasní lice.

»Glej ga, glej!« deje nató — druge besede ne ujame — in vtakne pipo in mehur v žep, iz zavitka pa potegne smodko.

»Janez, Janez! Oče!« zakliče mati pri vratih, katera le nekoliko poprè.